

BÀI GIẢNG CƠ SỞ DỮ LIỆU

7. Mô hình quan hệ: SQL cơ bản

Nguyễn Hải Châu

Khoa Công nghệ Thông tin Trường Đại học Công nghệ, ĐHQGHN

Cơ sở dữ liệu quan hệ và các lược đồ quan hệ

- Cơ sở dữ liệu quan hệ dvda có hai lược đồ: DONVI(<u>MaDV</u>, TenDV, MaNV, NgayBatDau) và DUAN(<u>MaDA</u>, TenDA, DiaDiem, MaDV)
- Thuộc tính MaDV của DUAN là khóa ngoài tham chiếu tới khóa chính MaDV của DONVI
- Mã lệnh tạo và sử dụng cơ sở dữ liệu:
  - PostgreSQL:

```
1 create database dvda; -- Tao CSDL
2 \c dvda; -- Sử dụng CSDL
```

MySQL:

```
3 create database dvda -- Tạo CSDL
4 default character set utf8 -- bộ mã
5 default collate utf8_general_ci; -- qui tắc so sánh ký tự
6 use dvda; -- Sử dụng CSDL
```

Cơ sở dữ liệu quan hệ và các lược đồ quan hệ

• Mã lệnh SQL để tạo các lược đồ và tham chiếu:

```
create table DONVI(MaDV varchar(16), TenDV varchar(128),
MaNV varchar(16), NgayBatDau date, primary key(MaDV));
CREATE TABLE

create table DUAN(MaDA varchar(16), TenDA varchar(256),
DiaDiem varchar(128), MaDV varchar(16), primary key(MaDA));
CREATE TABLE

alter table DUAN add constraint FK_DUAN_DONVI
foreign key (MaDV) references DONVI(MaDV);
ALTER TABLE
```

Thông tin về các lược đồ quan hệ

```
\d DONVI -- MuSQL: desc DONVI:
                          Table "public.donvi"
                        Type | Collation | Nullable | Default
     Column
              | character varying(16) |
    madv
                                                 | not null |
   tendv | character varying(128) |
   manv
              | character varying(16)
    ngaybatdau | date
   Indexes:
       "donvi pkey" PRIMARY KEY, btree (madv)
10
   Referenced by:
11
      TABLE "duan" CONSTRAINT "fk duan donvi" FOREIGN KEY (madv) REFERENCES donvi(madv)
12
13
   \d DUAN -- MuSQL: desc DUAN:
14
                         Table "public.duan"
15
   Column | Type | Collation | Nullable | Default
16
17
18
   mada | character varying(16) |
                                               | not null |
19 tenda | character varying(256) |
20 diadiem | character varving(128) |
  madv | character varying(16) |
21
22
   Indexes:
       "duan pkey" PRIMARY KEY, btree (mada)
23
   Foreign-key constraints:
       "fk_duan_donvi" FOREIGN KEY (madv) REFERENCES donvi(madv)
25
```

Tạo trạng thái ban đầu cho các quan hệ

```
insert into DONVI (MaDV, TenDV, MaNV, NgayBatDau) values
      ('DV1', 'Tài chính', 'NV1', '2020-01-09'),
      ('DV2', 'Nhân sư', 'NV5', '2017-07-15'),
      ('DV3', 'Kinh doanh', 'NV2', '2018-09-10'),
      ('DV4', 'Quản tri', 'NV8', '2018-09-10');
   INSERT 0 4
   insert into DUAN (MaDA, TenDA, DiaDiem, MaDV) values
      ('DA1', 'Tuyển dụng', 'Cần Thơ', 'DV2'),
      ('DA2', 'Quảng cáo trưc tuyến', 'Toàn quốc', 'DV3'),
10
      ('DA3', 'Xây dựng phần mềm tài chính', 'Hà Nội', 'DV1'),
11
      ('DA4', 'Qui trình nghiệp vu', 'Hà Nôi', NULL);
12
13
  INSERT 0 4
```

Trạng thái ban đầu của các quan hệ

• Quan hệ (bảng) DONVI:

• Quan hê (bảng) DUAN:

```
select * from DUAN;
   mada |
                  tenda
                                     diadiem
                                              I madv
10
11
                                    -----
   DA1 | Tuyển dụng
                                   l Cần Thơ
                                              I DV2
12
   DA2 | Quảng cáo trưc tuyến | Toàn quốc | DV3
13
   DA3 | Xây dựng phần mềm tài chính | Hà Nội
                                              I DV1
14
   DA4 | Qui trình nghiệp vụ
                                   | Hà Nôi
15
  (4 rows)
```

Các phép toán cập nhật

Phép chèn (insert)

Phép chèn có thể vi phạm các ràng buộc miền, toàn vẹn thực thể, khóa và toàn vẹn tham chiếu:

• Phép chèn vi phạm ràng buộc miền:

```
insert into DUAN (MaDA, TenDA, DiaDiem, MaDV) values
('DA10', repeat('Ten du an', 30),'Dà Nẵng','DV3');
ERROR: value too long for type character varying(256)
```

 Phép chèn vi phạm ràng buộc toàn vẹn thực thể (giá trị null cho khóa chính):

```
4 insert into DUAN (MaDA, TenDA, DiaDiem, MaDV) values
5 (NULL, 'Phát tở rơi', 'Đà Nẵng', 'DV3');
6 ERROR: null value in column "mada" of relation "duan" violates not-null

→ constraint
7 DETAIL: Failing row contains (null, Phát tờ rơi, Đà Nẵng, DV3).
```

Phép chèn (insert)

Phép chèn vi phạm ràng buộc khóa (giá trị khóa 'DA2' đã tồn tại):

```
insert into DUAN (MaDA, TenDA, DiaDiem, MaDV) values
('DA2', 'Phát tổ rơi','Đà Nẵng','DV3');
ERROR: duplicate key value violates unique constraint "duan_pkey"
DETAIL: Key (mada)=(DA2) already exists.
```

 Phép chèn vi phạm ràng buộc tham chiếu (không có giá trị khóa 'DV7' trong quan hệ bị tham chiếu DONVI):

```
insert into DUAN (MaDA, TenDA, DiaDiem, MaDV) values
('DA5', 'Phát tờ rơi','Đà Nẵng','DV7');
ERROR: insert or update on table "duan" violates foreign key constraint

' "fk_duan_donvi"
DETAIL: Key (madv)=(DV7) is not present in table "donvi".
```

Phép chèn (insert)

 Phép chèn bộ < 'DA5', 'Phát tờ rơi', 'Đà Nẵng', 'DV3'> vào DUAN được chấp nhận vì thoả mãn tất cả các ràng buộc:

```
insert into DUAN (MaDA, TenDA, DiaDiem, MaDV) values
('DA5','Phát tờ rơi','Đà Nẵng','DV3');
INSERT 0 1
```

• Nếu chèn thành công bộ < 'DA5','Phát tờ rơi','Đà Nẵng','DV3'> vào DUAN, quan hệ này sẽ có 5 bộ như sau:

```
select * from DUAN;
   mada |
                     t.enda
                                        diadiem
                                                 I madv
   DA1 | Tuyển dung
                                     l Cần Thơ
                                                 I DV2
   DA2 | Quảng cáo trưc tuyến | Toàn quốc | DV3
   DA3 | Xây dựng phần mềm tài chính | Hà Nội | DV1
   DA4 | Qui trình nghiệp vụ
10
                                     | Hà Nôi
   DA5
       | Phát tờ rơi
                                     | Đà Nẵng
                                                  DV3
11
  (5 rows)
```

Phép xóa (delete)

Phép xoá có thể vi phạm ràng buộc tham chiếu trong trường hợp bộ bị xoá được tham chiếu từ các bô khác trong cơ sở dữ liêu

• Xóa bộ <'DV3', 'Kinh doanh', 'NV2', '2018-09-10'> trong DONVI vi phạm toàn vẹn tham chiếu, do giá trị khóa chính 'DV3' được tham chiếu từ bộ <'DA2', 'Quảng cáo trực tuyến', 'Toàn quốc', 'DV3' > của DUAN, do đó không được chấp nhận

Phép xóa (delete)

 Xóa bộ <'DV4', 'Quản trị', 'NV8', '2018-09-10' > trong DONVI được chấp nhận vì không vi phạm ràng buộc tham chiếu: không có tham chiếu từ quan hệ DUAN đến giá trị khóa chính 'DV4'

```
delete from DONVI where MaDV='DV4';
DELETE 1
```

• Nếu xóa thành công bộ <'DV4','Quản trị','NV8','2018-09-10' > từ DONVI, quan hệ này có trạng thái mới như sau:

Khôi phục các trạng thái quan hệ

Xóa bộ có khóa DA5 vừa được chèn vào DUAN:

```
delete from DUAN where MaDA='DA5';
DELETE 1
```

Tạo lại bộ có khóa DV4 trong DONVI:

```
insert into DONVI (MaDV, TenDV, MaNV, NgayBatDau) values
('DV4', 'Quản trị', 'NV8', '2018-09-10');
INSERT 0 1
```

- Việc sửa một thuộc tính không phải là khóa hoặc khóa ngoài thường không gây ra các vi phạm ràng buộc, hệ quản trị cơ sở dữ liệu chỉ kiểm tra giá trị mới thuộc miền hay không
- Sửa giá trị khóa chính tương đương với xóa bộ cũ và chèn bộ mới:
   Các vi phạm ràng buộc tuân theo các ràng buộc của phép chèn và xóa
- Sửa giá trị khóa ngoài: cần đảm bảo giá trị mới thỏa mãn ràng buộc tham chiếu, tức là giá trị mới hoặc là null hoặc phải tham chiếu đến một bộ tồn tại trong quan hệ bị tham chiếu

• Sửa thuộc tính không phải là khóa hoặc khóa ngoài:

```
update DONVI set NgayBatDau='2021-09-31' where MaDV='DV3';
ERROR: date/time field value out of range: "2021-09-31"
LINE 1: update DONVI set NgayBatDau='2021-09-31' where madv='DV3';

update DONVI set NgayBatDau='2021-09-30' where MaDV='DV3';
UPDATE 1

update DONVI set NgayBatDau='2018-09-10' where MaDV='DV3';
UPDATE 1
```

• Sửa giá trị khóa chính:

• Sửa giá trị khóa ngoài:

Các phép toán đại số quan hệ

Phép chọn (select)

- Phép chọn (select) được sử dụng để chọn một tập hợp các bộ thỏa mãn điều kiện chọn từ một quan hệ
- Danh sách dự án có địa điểm ở Hà Nội:

• Giới hạn số lượng bộ trong kết quả của phép chọn:

Phép chiếu (project)

- Nếu ta xem một quan hệ như một bảng thì phép chiếu (project) là phép toán chọn một số cột của bảng
- Liêt kê tên và địa điểm các dư án:

• Liệt kê tên và mã các dự án ở Hà Nội (kết hợp phép chiếu và chọn):

Sắp xếp kết quả của phép chọn và chiếu

```
select mada, diadiem, tenda from DUAN order by diadiem asc, tenda asc;
    mada | diadiem |
                               tenda
    DA1 | Cần Thơ | Tuyển dung
    DA4 | Hà Nội | Qui trình nghiệp vụ
    DA3 | Hà Nội | Xây dựng phần mềm tài chính
    DA2
        | Toàn quốc | Quảng cáo trực tuyến
   (4 rows)
   select mada, diadiem, tenda from DUAN order by diadiem asc, tenda desc:
10
    mada | diadiem |
                               tenda
11
12
    DA1 | Cần Thơ | Tuyển dung
13
    DA3 | Hà Nội | Xây dựng phần mềm tài chính
14
    DA4 | Hà Nôi | Qui trình nghiệp vu
15
    DA2 | Toàn quốc | Quảng cáo trực tuyến
16
   (4 rows)
17
18
   select mada, diadiem, tenda from DUAN order by length(diadiem) asc, tenda desc;
19
    mada | diadiem |
                                tenda
20
21
22
    DA3 | Hà Nội | Xây dựng phần mềm tài chính
    DA4 | Hà Nôi | Qui trình nghiệp vu
23
   DA1 | Cần Thơ | Tuyển dụng
24
    DA2 | Toàn quốc | Quảng cáo trực tuyến
25
   (4 rows)
26
```

• Đổi tên quan hệ:

```
alter table DONVI rename to DV;
   ALTER TABLE
3
   \d DV -- MuSQL: desc DV:
                           Table "public.dv"
5
    Column
                 Type
                                      | Collation | Nullable | Default
    madv | character varying(16) |
                                                  I not null I
    tendv | character varying(128)
    manv | character varying(16)
10
    ngaybatdau | date
11
   Indexes:
12
      "donvi pkey" PRIMARY KEY, btree (madv)
13
   Referenced by:
15
      TABLE "duan" CONSTRAINT "fk duan donvi" FOREIGN KEY (madv) REFERENCES dv(madv)
16
   alter table DV rename to DONVI;
18 ALTER TABLE
```

• Đổi tên các thuộc tính của một quan hệ:

```
alter table DONVI rename column MaDV to MaDonVi;
   ALTER TABLE
3
   \d DONVI -- MySQL: desc DONVI;
                        Table "public.donvi"
5
    Column | Type
                                      | Collation | Nullable | Default
    madonvi | character varying(16) |
                                                  | not null |
    tendv | character varying(128) |
10
    manv | character varying(16)
    ngavbatdau | date
   Indexes:
       "donvi pkev" PRIMARY KEY, btree (madonvi)
13
   Referenced by:
14
      TABLE "duan" CONSTRAINT "fk duan donvi" FOREIGN KEY (madv) REFERENCES
15

→ donvi(madonvi)

16
   alter table DONVI rename column MaDonVi to MaDV:
   ALTER TABLE
```

• Đổi tên cả quan hệ và thuộc tính:

```
1 alter table TEN_BANG_rename to TEN_BANG_MOI;
2 alter table TEN_BANG_MOI rename column TEN_COT to TEN_COT_MOI;
```

 Sử dụng phép đổi tên để tìm mã và tên các dự án ở Hà Nội trong quan hê dư án

Các phép toán lý thuyết tập hợp

• Tao hai quan hê R và S:

```
create table R as
      select * from DONVI where extract(year from ngaybatdau) < 2019;</pre>
   SELECT 3
 4
   create table S as
      select * from DONVI where extract(year from ngaybatdau) > 2017;
   SELECT 3
8
   select * from R:
    madonvi | tendv
                         | manv | ngaybatdau
10
11
    DV2
            | Nhân sư
                         | NV5 | 2017-07-15
12
            | Kinh doanh | NV2 | 2018-09-10
13
    DV3
    DV4
            | Quản tri | NV8 | 2018-09-10
14
   (3 rows)
15
16
17
   select * from S:
    madonvi |
                tendv
                         | manv | ngaybatdau
18
19
    DV1
            l Tài chính
                         I NV1 | 2020-01-09
20
    DV3
            | Kinh doanh | NV2
                               | 2018-09-10
21
    DV4
            | Quản tri
                         I NV8
                               | 2018-09-10
22
   (3 rows)
```

Các phép toán lý thuyết tập hợp

Phép hợp:

```
select * from R
union
select * from S;
madonvi |
          tendv
                    | manv | ngaybatdau
DV3
       | Kinh doanh | NV2
                          | 2018-09-10
DV1
       | Tài chính
                   I NV1
                          1 2020-01-09
DV4
       | Quản trị | NV8 | 2018-09-10
        | Nhân sư
DV2
                    I NV5 | 2017-07-15
(4 rows)
```

• Phép giao:

```
select * from R
   intersect
12
   select * from S;
    madonvi |
14
                tendv
                         | manv | ngaybatdau
15
    DV3
           | Kinh doanh | NV2 | 2018-09-10
16
    DV4
            | Quản tri
                         I NV8 | 2018-09-10
17
18
   (2 rows)
```

Các phép toán lý thuyết tập hợp

Phép trừ:

Có thể thay * bằng danh sách các cột và thêm mệnh đề where vào các câu lênh trên

Tích Đề-các

Tích Đề-các của DONVI và DUAN:

1	select	; >	* from	DONVI	,	DUAN;										
2	madv	1	ter	ndv	1	manv	1	ngaybatdau	I	mada	1	tenda		diadiem	I	madv
3		-+-			+-		+-		+-		+-		+	+		
4	DV1	1	Tài d	chính	1	NV1	1	2020-01-09	I	DA2	1	Quảng cáo trực tuyến		Toàn quốc	ı	DV3
5	DV1	1	Tài d	chính	1	NV1	1	2020-01-09	I	DA3	1	Xây dựng phần mềm tài chí	nh	Hà Nội	1	DV1
6	DV1	1	Tài d	chính	١	NV1	1	2020-01-09	I	DA4	١	Qui trình nghiệp vụ		Hà Nội	I	
7	DV1	1	Tài d	hính	ı	NV1	1	2020-01-09	I	DA1	ı	Tuyển dụng		Cần Thơ	ı	DV2
8	DV2	1	Nhân	sự	١	NV5	1	2017-07-15	I	DA2	١	Quảng cáo trực tuyến		Toàn quốc	I	DV3
9	DV2	1	Nhân	sự	١	NV5	1	2017-07-15	I	DA3	١	Xây dựng phần mềm tài chí	nh	Hà Nội	I	DV1
0	DV2	1	Nhân	sự	ı	NV5	1	2017-07-15	I	DA4	ı	Qui trình nghiệp vụ		Hà Nội	ı	
1	DV2	1	Nhân	sự	ı	NV5	1	2017-07-15	I	DA1	ı	Tuyển dụng		Cần Thơ	ı	DV2
2	DV3	1	Kinh	doanh	١	NV2	1	2018-09-10	I	DA2	١	Quảng cáo trực tuyến		Toàn quốc	I	DV3
3	DV3	1	Kinh	doanh	1	NV2	1	2018-09-10	I	DA3	1	Xây dựng phần mềm tài chí	nh	Hà Nội	1	DV1
4	DV3	1	Kinh	doanh	١	NV2	1	2018-09-10	I	DA4	١	Qui trình nghiệp vụ		Hà Nội	I	
5	DV3	1	Kinh	doanh	ı	NV2	1	2018-09-10	I	DA1	ı	Tuyển dụng		Cần Thơ	ı	DV2
6	DV4	1	Quản	trị	1	NV8	1	2018-09-10	1	DA2	1	Quảng cáo trực tuyến		Toàn quốc	1	DV3
7	DV4	1	Quản	trị	1	NV8	1	2018-09-10	1	DA3	1	Xây dựng phần mềm tài chí	nh	Hà Nội	1	DV1
18	DV4	1	Quản	trị	١	NV8	1	2018-09-10	I	DA4	١	Qui trình nghiệp vụ		Hà Nội	I	
9	DV4	1	Quản	trị	1	NV8	1	2018-09-10	1	DA1	1	Tuyển dụng		Cần Thơ	1	DV2
20	(16 r	ow:	s)													

Phép nối

Phép nối *DONVI* và *DUAN* với điều kiện nối *DONVI.MaDV* = *DUAN.MaDV* :

```
select * from DONVI inner join DUAN on DONVI.MaDV=DUAN.MaDV;
                   | manv | ngaybatdau | mada |
 madv I
          tendv
                                                          tenda
                                                                             diadiem
                                                                                        madv
 DV1
      | Tài chính | NV1 | 2020-01-09 | DA3 | Xây dựng phần mềm tài chính | Hà Nội
                                                                                        DV1
DV2
     | Nhân sư | NV5 | 2017-07-15 | DA1 | Tuyển dụng
                                                                          I Cần Thơ
                                                                                        DV2
                                                                          | Toàn quốc |
DV3
     | Kinh doanh | NV2 | 2018-09-10 | DA2 | Quảng cáo trực tuyến
                                                                                        DV3
(3 rows)
```

Dư thừa cột madv (cột 8) trong kết quả phép nối

Phép nối tự nhiên

Phép nối tự nhiên DONVI với DUAN:

Cột thừa madv đã bị loại bỏ khỏi kết quả phép nối

Phép nối ngoài trái

Phép nối ngoài trái của *DONVI* và *DUAN* với điều kiện nối *DONVI.MaDV* = *DUAN.MaDV*:

```
select * from DONVI left join DUAN on DONVI.MaDV=DUAN.MaDV;
madv I
                   | manv | ngaybatdau | mada |
                                                            tenda
                                                                                 diadiem
       Tài chính
                           | 2020-01-09 | DA3
                                              | Xây dưng phần mềm tài chính | Hà Nôi
                                                                                            DV1
DV1
                                              | Tuyển dung
                                                                              l Cần Thơ
DV2
     | Nhân sư
                   | NV5 | 2017-07-15 | DA1
                                                                                            DV2
DV3
      | Kinh doanh
                    NV2
                                                 Quảng cáo trực tuyến
                                                                               Toàn quốc
                                                                                            DV3
                          | 2018-09-10 | DA2
DV4
        Quản tri
                   I NV8
                          I 2018-09-10 I
(4 rows)
```

Các đơn vị không giám sát dự án nào: mada (cột 5) nhận giá trị null

Phép nối ngoài phải

Phép nối ngoài phải của *DONVI* và *DUAN* với điều kiện nối *DONVI.MaDV* = *DUAN.MaDV*:

```
select * from DONVI right join DUAN on DONVI.MaDV=DUAN.MaDV:
madv |
                   | manv | ngaybatdau | mada |
                                                           tenda
                                                                                diadiem
       Tài chính
                          | 2020-01-09 | DA3 | Xây dưng phần mềm tài chính | Hà Nôi
                                                                                           DV1
DV1
                   | NV5 | 2017-07-15 | DA1 | Tuyển dung
                                                                             I Cần Thơ
DV2
      | Nhân sư
                                                                                           DV2
                                             | Quảng cáo trực tuyến
DV3
       Kinh doanh | NV2
                         | 2018-09-10 | DA2
                                                                             l Toàn quốc
                                                                                           DV3
                                       | DA4
                                                Qui trình nghiệp vu
                                                                             | Hà Nôi
(4 rows)
```

Các dự án chưa có đơn vị nào quản lý: madv (cột 1) nhận giá trị null

Phép nối ngoài đầy đủ

Phép nối ngoài đầy đủ của DONVI và DUAN với điều kiện nối DONVI.MaDV = DUAN.MaDV:

```
-- Lưu ý: MySQL không hỗ trơ phép nối ngoài đầy đủ, tuy nhiên có thể thực hiên phép toán này
   -- trong MySQL bằng phép hợp kết quả của các phép toán nối ngoài trái và nối ngoài phải
   -- select * from DONVI left join DUAN on DONVI.MaDV=DUAN.MaDV
   -- union
   -- select * from DONVI right join DUAN on DONVI.MaDV=DUAN.MaDV;
   select * from DONVI full join DUAN on DONVI.MaDV=DUAN.MaDV;
                      | manv | ngaybatdau | mada |
    madv | tendv
                                                               tenda
                                                                                   diadiem
                                                                                               madv
         | Tài chính | NV1
                                                    Xây dựng phần mềm tài chính | Hà Nội
                                                                                               DV1
    DV1
                              | 2020-01-09 | DA3
                                                  | Tuyển dung
    DV2
         | Nhân sư
                       NV5
                            | 2017-07-15 | DA1
                                                                                 l Cần Thơ
                                                                                               DV2
10
    DV3
         | Kinh doanh
                      I NV2
                              | 2018-09-10 | DA2
                                                    Quảng cáo trưc tuyến
                                                                                 | Toàn quốc
                                                                                               DV3
11
           Quản tri
                       I NV8
                            | 2018-09-10 |
12
    DV4
                                                    Qui trình nghiệp vu
13
                                           DA4
                                                                                 | Hà Nôi
   (5 rows)
14
```

- Các đơn vị không giám sát dự án nào: mada (cột 5) nhận giá trị null
- Các dự án chưa có đơn vị nào quản lý: madv (cột 1) nhận giá trị null

Các hàm nhóm và phép nhóm

• Đếm tổng số dự án ở mỗi địa điểm:

 Đếm tổng số dự án ở mỗi địa điểm nhưng chỉ liệt kê các dự án có số địa điểm từ 2 trở lên:

```
8 select DiaDiem, count(*) from DUAN group by DIADIEM having count(*)>1;
9 diadiem | count
10 -----+
11 Hà Nội | 2
12 (1 row)
```

• Các hàm nhóm: COUNT, SUM, MIN, MAX, AVG